



Referanser:

Arkivsak: 18/00151-3

Saksdokumenter:

KR 21.1/18 Melding av saker til Kirkemøtet 2018_fra Bispemøtet.pdf

Endringer i regler gitt av Kirkemøtet

Sammendrag

I

Da bispedømmerådet ble utvidet fra å ha fire leke medlemmer til å ha sju leke medlemmer etter demokratireformen 2009 og 2011, burde kravet til tilstedeværende medlemmer for vedtaksførhet i bispedømmerådet også ha blitt økt. Det foreslås derfor en endring i regler om formene for bispedømmerådets virksomhet hvor kravet til vedtaksførhet økes fra 4 til minst 5 medlemmer, i tillegg til biskop, er tilstede.

II

Bispemøtet har foreslått å gjøre endringer i tjenesteordningen for biskop hvor forholdet mellom biskopene og Bispemøtets preses, og forholdet mellom Bispemøtets preses og Kirkerådets leder justeres. Bispemøtet ba om at formuleringene om arbeidsgiverforholdet blir slik at det ikke skal skje mer detaljert styring av henholdsvis Bispemøtets preses' og biskopenes tjenesteutøvelse. Kirkerådet foreslår en justering av § 2a og samordning av tjenesteordningens § 2a og § 26.

III

Det foreslås noen mindre endringer i *Regler for saksbehandling i liturgisaker*. Endringene medfører at Bispemøtet får anledning til å uttale seg om en liturgisak før den sendes på høring, og videre at Bispemøtets uttalelse ikke strengt begrenses til å være en læreuttalelse. Forslagene bidrar til å styrke Bispemøtets rolle i kirkeordningen.

Forslag til vedtak

Kirkerådet fremmer følgende forslag for Kirkemøtet:

I

I regler 15. november 1996 nr. 1454 om formene for bispedømmerådets virksomhet gjøres følgende endringer:

§ 5 skal lyde:

§ 5. Vedtaksførhet

Bispedømmerådet kan bare gjøre gyldig vedtak når biskopen (fungerende biskop) og minst *fem* andre medlemmer er til stede og gir stemme i saken.

II

I tjenesteordning for biskoper av 11. april 2016 gjøres følgende endringer:

1. § 2 a skal lyde:

§ 2 a. Bispemøtets preses ivaretar arbeidsgivers omsorgsplikter overfor de andre biskopene og skal ivareta arbeidsgivers interesser hvis en biskop viser seg ute av stand til å utføre sine tjenesteplikter på en forsvarlig måte. Kirkerådets leder har tilsvarende oppgaver overfor preses.

2. § 26 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir nytt første ledd.

III

I regler for saksbehandling i liturgisaker gjøres følgende endringer:

1. § 2 første ledd skal lyde:

Liturgisaker som ønskes utredet, igangsettes etter vedtak i Kirkerådet og med Bispemøtets tilslutning.

2. § 4 første ledd skal lyde:

NFGs forslag til liturgi sendes Bispemøtet til uttalelse før Kirkerådet sender saken på høring til biskopene og de teologiske fakultetene.

3. Begrepet *læremessig* tas ut i § 5 første og andre ledd. § 5 skal lyde:

Kirkerådet behandler saken på nytt på bakgrunn av høringsprosessen og oversender saken til Bispemøtet, som gir uttalelse i saken. Bispemøtets uttalelse skal følge saken.

På bakgrunn av Bispemøtets uttalelse forbereder Kirkerådet saken til behandling i Kirkemøtet, med mindre Kirkerådet har myndighet til å fatte vedtak i saken. Dersom Kirkerådet i saksforberedelsen til Kirkemøtet endrer sitt forslag vesentlig i forhold til det forslaget Bispemøtet har uttalt seg om, og det endrede forslaget avviker fra Bispemøtets tilråding, skal saken sendes Bispemøtet til ny uttalelse.

Saksorientering

I. Endring i regler om formene for bispedømmerådets virksomhet § 5

Regler 15. november 1996 nr. 1454 om formene for bispedømmerådets virksomhet § 5 slår fast at bispedømmerådet bare kan «gjøre gyldig vedtak når biskopen (fungerende biskop) og minst 3 andre medlemmer er til stede og gir stemme i saken». Bestemmelsen ble vedtatt av Kirkemøtet 15. november 1996, på et tidspunkt hvor bispedømmerådet bestod av totalt sju medlemmer.

Regler 15. november 1996 nr. 1454 om formene for bispedømmerådets virksomhet inneholder i stor grad tilsvarende bestemmelser som regler 15. november 1996 nr. 1452 om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet og regler 14. november 1997 nr. 1541 om Kirkerådets virksomhet. I disse reglene er det et krav om tilstedeværelse fra minst halvparten av medlemmene.

Som en følge av demokratireformen i Den norske kirke fra 2009–2011 ble bispedømmerådet utvidet fra å ha fire leke medlemmer til å ha sju leke medlemmer. Dette skjedde først som en prøveordning ved valgene i 2009 og 2011, som deretter ble lovfestet i 2013. Endringen innebærer at det i dag er ti eller elleve medlemmer i bispedømmerådet, avhengig av om bispedømmet etter kirkeloven § 23 første ledd har særskilt samisk- eller døvekirkelig representasjon. Ved økningen av antallet medlemmer, burde kravet til tilstedeværende medlemmer for vedtaksførhet i bispedømmerådet også ha blitt økt. Etter det som antagelig er en inkurie, har dette ikke skjedd. Kirkerådet foreslår derfor å fastsette at en bestemmelse som slår fast at «gjøre gyldig vedtak når biskopen (fungerende biskop) og minst *fem* andre medlemmer er til stede og gir stemme i saken». Biskopen og minst fem andre vil sikre at et flertall av medlemmene er tilstede, enten bispedømmerådet består av ti eller elleve medlemmer.

Forslag til vedtak

I regler 15. november 1996 nr. 1454 om formene for bispedømmerådets virksomhet gjøres følgende endringer:

§ 5 skal lyde:

§ 5. Vedtaksførhet

Bispedømmerådet kan bare gjøre gyldig vedtak når biskopen (fungerende biskop) og minst *fem* andre medlemmer er til stede og gir stemme i saken.

II. Arbeidsgiveransvar for biskopene – behovet for eventuell endring av innholdet i tjenesteordning for biskoper § 2 a

1 Innledning: Melding av sak fra Bispemøtet om endring av tjenesteordning for biskoper § 2 a

Ved brev til Kirkerådet av 5. januar 2018 har Bispemøtet meldt følgende sak til Kirkemøtet i 2018:

«Bispemøtet gjorde [i sitt møte i oktober 2017] vedtak om å melde en sak til Kirkemøtet i 2018 om endring av tjenesteordning for biskoper § 2 a), jf sak BM 31/17.

Saken gjelder hvordan man skal regulere og uttrykke forholdet både mellom biskopene og Bispemøtets preses, og mellom Bispemøtets preses og Kirkerådets leder.

Det er særlig bruken av begrepet «arbeidsgivers styringsrett» som Bispemøtet finner å være lite hensiktsmessig. Dette begrepet er ulovfestet, men er brukt i en rekke dommer fra Høyesterett, og har festet seg som et begrep i arbeidsretten. Det er et uttrykk for at i tilfeller hvor forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker ikke er regulert (f.eks. i lov, avtale, tariff, instruks m.v.), så har arbeidsgiver en rett til å styre den ansatte, dvs lede, fordele, organisere og kontrollere arbeidet.

Spørsmålet er imidlertid om biskopene skal «styres» på denne måten, og om det vil være behov for å skriftliggjøre en slik hjemmel. I saksfremlegget til sak KM 4/16 ble det redegjort for forholdet mellom biskopene og Bispemøtets preses og for forholdet mellom Bispemøtets preses og Kirkerådets leder. Overveielserne her tydeliggjør at biskopene har en selvstendig tjeneste, og at biskopenes tjeneste primært reguleres gjennom den tjenesteordning Kirkemøtet fastsetter.

Av dette følger at det ikke skal skje noen mer detaljert styring av biskopenes tjenesteutøvelse, noe begrepet «arbeidsgivers styringsrett» nettopp er ment å uttrykke en hjemmel for. Når begrepet brukes på denne måten kan det derfor gi inntrykk av at biskopene er underordnet en ledelse og instruksjonsrett fra hhv Bispemøtets preses og Kirkerådets leder.

I kirkens organisasjon må det (...) plasseres et ansvar for en del formelle arbeidsgiveroppgaver. Dette kan dreie seg om tekniske forhold, som å tilstå ferie og permisjoner, og oppgaver som sykefraværsoppfølging. I tillegg vil det i en slik arbeidsgiverfunksjon ligge et ansvar for å gjøre tiltak hvis det oppstår disiplinærforhold eller akutte situasjoner der en biskop ikke er i stand til å ivareta stillingen.

Tilståelse av ferie mv. er omtalt i TOB § 26. Det bør vurderes om denne bestemmelsen bør utbygges noe, slik at den også omfatter enkelte andre tilfeller, jf ovenfor. En spesifisert opplisting av hvilke funksjoner som utøves vil ikke på samme måte som ved bruk av begrepet «arbeidsgivers styringsrett» gi inntrykk av et annet over- og underordningsforhold enn det som i dagens regelverk er lagt til grunn for forholdet mellom biskopene og Bispemøtets preses og mellom Bispemøtets preses og Kirkerådets leder.

2 Kirkemøtets vedtak og intensjonen med tjenesteordning for biskoper

§ 2 a

Slik lyder tjenesteordning for biskoper § 2 a, etter vedtaket i sak KM 04/16 på Kirkemøtet i 2016:

§ 2 a. Bispemøtets preses ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor biskopene. Kirkerådets leder ivaretar tilsvarende overfor preses.

Kirkerådet hadde i nevnte sak følgende forslag til § 2 a

§ 2 a. Preses er biskopenes nærmeste overordnede og ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor disse når ikke annet er bestemt av Kirkemøtet. Kirkerådets leder er preses' nærmeste overordnede.

Endringen er i tråd med kirkemøtekomiteens forslag, som begrunnet endringen slik:

«5. Komiteen vil for det andre foreslå en endring i tjenesteordningen for biskoper. Kirkerådet har her under § 2 a foreslått en ny bestemmelse om ivaretagelse av arbeidsgiveroppgaver overfor henholdsvis biskopene og Bispemøtets preses:

«Preses er biskopenes nærmeste overordnede, og ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor disse når ikke annet er bestemt av Kirkemøtet. Kirkerådets leder er preses' nærmeste overordnede».

Komiteen viser til at formuleringen gir inntrykk av et annet over- og underordningsforhold enn det som i dagens regelverk er lagt til grunn for forholdet mellom biskopene og Bispemøtets preses. Samtidig medfører bortfallet av departementet som arbeidsgiverorgan at det må plasseres et ansvar for en del formelle arbeidsgiveroppgaver. Dette kan dreie seg om tekniske forhold, som å tilstå ferie og permisjoner, og oppgaver som sykefraværsoppfølging. I tillegg vil det i en slik arbeidsgiverfunksjon ligge et ansvar for å gjøre tiltak hvis det oppstår disiplinærforhold eller akutte situasjoner der en biskop ikke er i stand til å ivareta stillingen.»

Kirkerådet skal bemerke at rådet var klar over at forslaget innebar ikke bare et «*inntrykk* av et annet over- og underordningsforhold enn det som i [det daværende] regelverk [var] lagt til grunn for forholdet mellom biskopene og Bispemøtets preses». Det var også en *tilsiktet* formell endring. Kirkemøtets justering av ordlyden i samsvar med komiteens forslag, kan ikke ses på noen annen måte – siden preses før 2017 nettopp ikke (generelt) utøvet arbeidsgivers styringsrett. For øvrig vil en slik arbeidsgiverfunksjon nettopp forutsette et over- og underordningsforhold. Slik sett innebar ikke endringen fra Kirkerådets forslag noen realitetsendring. Følgelig er Kirkerådets begrunnelse for og intensjon med forslaget dekkende for det vedtak Kirkemøtet fattet.

Den eneste forskjell som kan ses, er at det forbehold Kirkerådet tok inn – «når ikke annet er bestemt av Kirkemøtet» – ble fjernet av komiteen og Kirkemøtet, uten nærmere begrunnelse. Kirkerådet skrev at dette «forbeholdet vil ikke minst kunne knytte seg til disiplinærmyndigheten, men dessuten til forhold av økonomiske

karakter.» Siden Kirkemøtet er den øverste arbeidsgivermyndighet, *må dette forbeholdet underforstås* også med den vedtatte ordlyden.

Som nevnt innebar Kirkerådets forslag formelt sett en *tilsiktet endring* av forholdet mellom Bispemøtets preses og de andre biskopene. Bakgrunnen for dette var at Kirkerådet la til grunn at noen måtte overta den rolle departementet hadde hatt overfor biskopene, herunder preses. Det er således på det rene at frem til januar 2017 var det departementet som formelt sett utøvet arbeidsgivers – statens – styringsrett overfor biskopene. Kirkerådet skrev blant annet at:

«...Kirkerådet [viste i høringsnotatet] til at Bispemøtets preses leder Bispemøtet, men er ikke overordnet de andre biskopene. Preses har imidlertid fått i oppdrag å følge opp sykemeldte biskoper, uttrykt formelt ved brev fra departementet av 15. januar 2015. Det har dessuten vært en tradisjon for at preses bistår med å koordinere biskopers studiepermisjoner, for å unngå at for mange samtidig er i permisjon. Det formelle ansvaret for å tilstå slik permisjon antas fortsatt å ligge i departementet. Kirkerådet anbefalte at disse funksjonene for preses ble videreført.

Kirkerådet foreslo dessuten at *preses overtar de arbeidsgiverfunksjoner som i dag ligger i departementet*, da unntatt departementets oppgaver overfor biskoper som er embetsmenn.¹

Formelt er det fortsatt departementet som tilstår ferie (tjenesteordningen § 26), gir tjenestefri, studiepermisjoner osv. (personalreglementet §§ 19 og 20).

Videre er det departementet som formelt utøver arbeidsgivers styringsrett overfor biskopene. Men tradisjonelt har departementet vært svært tilbakeholdende med å styre biskopene, og det gjør seg enda mer gjeldende i dag enn før 2012.

Hva særlig gjelder *arbeidsgivers styringsrett*, viste Kirkerådet i høringsnotatet til at også *denne* kunne utøves eller ivaretas av preses. Dette vil i så fall preses gjøre *på vegne av Den norske kirke* som arbeidsgiver (ved Kirkemøtet som øverste arbeidsgiver)

(...)

Det er i dag lite realitet i at departementet utøver arbeidsgivers styringsrett overfor biskopene, og det er neppe aktuelt at dette vil endres med preses i denne rollen.

(...)

en slik utvikling i retning av en mer – slik rådet tolker det – uttalt og synlig underordning, er lite sannsynlig. Det vil neppe heller være en ønsket utvikling fra biskopenes side, aller minst av preses selv.

¹ Dette siste er vedtak om å gi avskjed etter søknad eller ved nådd aldersgrense, vedtak om opphør av suspensjon eller konstitusjon eller ileggelse av ordensstraff, jf. personalreglementet § 15 nr. 1 første punktum (fotnote 67).

Kirkerådets intensjon med forslaget er at den form for formelle beredskap som i dag har ligget i departementets rolle, ikke skal forsvinne, men bli ivaretatt av noen. *Det sentrale er således ikke å styrke preses, men å sikre biskopen et vern*, jf. uttalelsen fra Møre biskop og bispedømmeråd der dette klargjøres. Noen bedre løsning enn en overføring til preses, kan ikke ses.

Kirkerådet opprettholder derfor forslaget. Det foreslås en mindre språklig endring, som ikke er ment å innebære noen realitetsendring. Det er å bytte ut «foresatte» med «overordnede», for å sammenfalle med ordlyden i tjenesteordning for biskoper § 14, tjenesteordning for proster § 4 og tjenesteordning for menighetsprester § 8, der sistnevnte uttrykk er brukt.

Hva særlig gjelder *preses selv*, påpekte Kirkerådet at Kirkemøtet må nøye seg med å styre gjennom retningslinjer og målsetninger. Dette vil bli som for de andre biskopene. Særlig vil tjenesteordningen bli et viktig redskap.

Kirkerådet var av den oppfatning at også preses må ha en nærmeste [overordnede], jf. hensynene nevnt ovenfor. Som nærmeste [overordnede] for preses, som tilstår ferie og utfører enkelte andre oppgaver av formell karakter, kan Kirkerådet vanskelig se alternativer til Kirkerådet ved dets leder eller direktør. Kirkerådet foreslo at *rådets leder* får denne funksjonen, jf. utkastet til ny § 2a annet punktum.

Bare *preses* kommenterte dette forslaget:

«Det er grunner til å være mer skeptisk til at Kirkerådets leder, enn si direktør, skal være foresatt for preses. Ett alternativ kan kanskje være å la Bispemøtets preses, som også er medlem av Kirkerådet *ex officio*, være øverste arbeidsgiver i prestelinjen. Et annet alternativ er at Bispemøtets visepreses, ev. arbeidsutvalget i kollegialitet, opptrer som foresatt i arbeidsgiverspørsmål overfor preses.»

I tråd med ovennevnte presisering av formålet med en slik bestemmelse, fremstår første alternativ som lite aktuelt. Også preses bør ha en nærmeste overordnede, på samme måte som ellers i arbeidslivet – også i store organisasjoner.

Ved å velge andre biskoper, vil det oppstå en noe uklar situasjon – *særlig* dersom preses skal være nærmeste overordnede for visepreses og vise versa. Forslaget opprettholdes» (saksorienteringen i sak KM 04/16 side 86 og 87).

Kirkerådet fastholder at det for alle de ansatte i kirken – være seg tilsatte i det nasjonale rettssubjektet eller i soknet – må være noen som formelt kan tre inn å utøve arbeidsgivers styringsrett. Kirkerådets intensjon med forslaget og Kirkemøtets intensjon med vedtaket var nettopp å beskrive denne rettslige realitet.

Så er det på det rene at paragrafens ordlyd lest isolert kan gi inntrykk av noe annet og mer enn det som mer konkret er ment å være bestemmelsens *tiltenkte anvendelsesområde*. Bispemøtet er selv inne på det samme i det brevet der saken meldes.

Skal den ordningen som er etablert, kunne bestå, forutsetter det at bestemmelsen ikke anvendes i andre tilfelle enn den er ment for.

Bestemmelsens ordlyd må derfor leses i tråd med dens motiver, der det fremgår at det verken er meningen å gi preses eller Kirkerådets leder hele den restkompetanse som styringsretten normalt innebærer.

Konkret er det to forhold som er ment dekket – begge kan språklig fanges opp av den «formelle beredskap» Kirkerådet omtalte i saksorienteringen:

- 1) Behovet for å plassere ansvaret for at arbeidsgivers omsorgsplikt blir ivaretatt, altså vernehensynet, jf. saksorienteringen side 88.
- 2) Behovet for formelt å kunne håndtere de situasjoner der en biskop ikke er stand til å ivareta sine tjenesteplikter på en forsvarlig måte *og* ikke selv er i stand til å se det *og* ta konsekvensen av det – enten ved å endre standpunkt i det aktuelle forhold eller å tre tilbake.

Til dette andre forholdet viser Kirkerådet særlig til komiteens merknad om «*ansvar for å gjøre tiltak hvis det oppstår disiplinærforhold eller akutte situasjoner der en biskop ikke er i stand til å ivareta stillingen*».

Forutsetningen her er samtidig at det er et hastepreg over forholdet og at det *ikke* allerede er fanget opp av personalreglementet § 15 nr. 3 siste punktum:

§ 15 Vedtaksorgan og saksbehandlingsregler i saker om oppsigelse, suspensjon og avskjed

(...)

3. Dersom saken krever særlig rask avgjørelse, kan vedtak om suspensjon etter arbeidsmiljøloven § 15-13 for menighetsprest, prost eller spesialprest som er tilsatt av rådet, også treffes av biskopen i samråd med bispedømmerådets leder. På samme vilkår kan preses treffe vedtak om suspensjon av biskop.

Som det kan ses, er det tvilsomt om tjenesteordningen § 2 a gir en tilsvarende hjemmel for Kirkerådets leder overfor preses som den preses har etter personalreglementet overfor de øvrige biskopene. Da ville det antakelig kommet til uttrykk samme sted i personalreglementet.

Paragraf § 15 nr. 3 siste punktum må ses i sammenheng med klagenemndas uttrykkelige suspensjonsmyndighet i § 15 nr. 1. Siden et vedtak om suspensjon etter sin karakter har et hastepreg, jf. ordlyden i arbeidsmiljøloven § 15-13, er det overfor alle andre biskoper enn preses ikke noe stort rom igjen til klagenemndas myndighet. For avskjed og oppsigelse er dette annerledes.

Kirkerådet vil særlig påpeke at det i noen grad være flytende grenser mellom de to gruppene av situasjoner.

Det er formelt sett betydelige begrensninger for utøvelsen av styringsretten ovenfor biskopene. Blant annet fremgår det av tjenesteordningen selv – den er av Kirkerådet som ovenfor vist særskilt omtalt som et viktig styringsverktøy for den øverste arbeidsgivermyndighet, Kirkemøtet.

Allikevel legger Kirkerådet til grunn at det formelt sett gjenstår et saklig område eller virkefelt som *ordlyden i § 2 a fanger opp, men der dette helt klart er utenfor Kirkemøtets intensjon.*

Spørsmålet er hvordan denne forskjell mellom formalia (bestemmelsens ordlyd) og realitet (intensjonen eller formålet med bestemmelsen) skal løses.

Som allerede nevnt vil det – uansett om begrepet arbeidsgivers styringsrett fjernes – kunne tenkes situasjoner der en må spørre hvem som har en slik funksjon. For eksempel kan det spørres om hvordan preses' rolle i samband med oppfølging av sykemeldte biskoper – før 2017 uttrykt eller bekreftet ved departementets brev av 15. januar 2015 – skal fanges opp av en alternativ ordlyd.

Som kjent er en kasuistisk lov- eller regelgivningsteknikk beheftet med den svakhet at det er vanskelig på forhånd å fange opp alle de forhold livets realiteter senere viser seg å bringe for dagen.

Et eksempel som er vanskeligere å fange opp enn det med oppfølging av sykemeldinger, er den type helt konkrete situasjon som for noen år siden oppstod da en biskop ville la en annen prost enn domprosten vikariere for seg. Dette var neppe i tråd med den daværende tjenesteordningen, og *departementet løste* den konflikt som ved biskopens valg hadde oppstått mellom biskop og domprost.

Ytterligere et eksempel kan ses av det Kirkerådet beskrev i sin saksorientering:

«Kirkerådet foreslår å klargjøre hvem som (...) ivaretar *saksforberedelsen for klagenemnda ved disiplinærreaksjoner* overfor biskopene.

(...)

Når det gjelder saksforberedelsen for klagenemnda ved disiplinærreaksjoner overfor biskopene, herunder hvem som skal ha innstillende myndighet, mener Kirkerådet at det må være den som ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor biskopene, altså henholdsvis preses og Kirkerådets leder» (saksorienteringen i sak KM 04/16 side 90; understreket her).

I dag følger altså løsningen av ordlyden i § 2 a sammenholdt med motivene.

Trass i slike innvendinger kan det tenkes at en formell fjerning av begrepet styringsrett utgjør en mindre utfordring enn å videreføre dagens ordlyd i § 2 a. Det forutsetter imidlertid at det gis en ny beskrivelse som dekker intensjon med bestemmelsen, jf. de to punktene ovenfor. En slik ny formulering er det ikke uten videre lett å lage. Den må på samme tid både være konkret og generell.

Grunnet de prinsipielle innvendinger mot å søke ramset opp alt en konkret evner å forutse – jf. ovenfor om svakhetene ved en kasuistisk lov- eller regelgivningsteknikk – ønsker ikke Kirkerådet å forsøke å løse den beskrevne utfordringen med dagens ordlyd i § 2 a langs slike detaljerte linjer. Eksemplet med domprosten illustrerer Kirkerådets reservasjon.

I lys av henvendelsen fra Bispemøtet legger imidlertid Kirkerådet til grunn at dagens situasjon ikke blir opplevd som hensiktsmessig av biskopene. Selv om Kirkerådet ikke er kjent med den nærmere foranledning til Bispemøtets henvendelse, vil Kirkerådet fremme et forslag til Kirkemøtet der begrepet styringsrett ikke lenger vil fremgå av ordlyden i § 2 a. Kirkerådets forslag er å endre ordlyden i § 2 a, slik at den isteden fanger opp de to hovedtypene av situasjoner som er nevnt ovenfor.

3 Kirkerådets forslag til ny § 2 a i tjenesteordning for biskoper

I lys av de vurderinger som er gjort ovenfor i pkt. 2 foreslår Kirkerådet at tjenesteordning for biskoper gis slik, ny ordlyd:

§ 2 a. Preses i Bispemøtets ivaretar arbeidsgivers omsorgsplikter overfor de andre biskopene og skal ivareta arbeidsgivers interesser hvis en biskop viser seg ute av stand til å utføre sine tjenesteplikter på en forsvarlig måte. Kirkerådets leder har tilsvarende oppgaver overfor preses i Bispemøtet.

Det er viktig at den nye ordlyden – hvis den blir vedtatt – forstås i lys av Kirkerådets saksorientering i denne saken. Se især at anliggendet nevnt i pkt. 2 nr. 2) er noe mer utførlig beskrevet enn det Kirkerådet mener det en hensiktsmessig å ta inn i selve bestemmelsen.

4 En annen mindre endring i tjenesteordning for biskoper

Kirkerådet mener det er et passende tidspunkt samtidig å oppheve tjenesteordningen § 26 første ledd, da de samme realiteter er fanget opp av personalreglementet §§ 18–20. Se om dette også i saksorienteringen i sak KM 04/16 side 89 første avsnitt. Nåværende annet ledd blir første og eneste ledd av bestemmelsen.

III Forslag til endringer i Regler for saksbehandling i liturgisaker

1 Regler for saksbehandling i liturgisaker

Kirkemøtet fastsatte i 2004 Regler for saksbehandling i liturgisaker. Reglernes formål er å sikre gode prosedyrer for behandling av liturgisaker, jf § 1. Reglene omhandler igangsettelse av liturgisaker, rutiner for utredning og høring samt behandling i Kirkerådet, Bispemøtet og eventuelt Kirkemøtet. Reglene har i hovedsak fungert godt, men på noen punkter har det vist seg at regelverket bør endres. Dette gjelder rutiner for igangsettelse av en liturgisak og en involvering av Bispemøtet tidligere i prosessen enn hva som er forutsatt i reglene. Dette anses å være så små endringer at det ikke er behov for å sende forslaget på høring.

2 Igangsetting av en liturgisak

Det heter i gjeldende regler at «Liturgisaker som ønskes utredet, fremmes for Kirkerådet. Kirkerådet kan også selv igangsette utredning av en liturgisak.» (§ 2 første ledd). Igangsetting av Gudstjenestereformen skjedde på bakgrunn av vedtak i Kirkerådet, andre liturgier som f.eks Velsignelse av hus og hjem ble igangsatt etter initiativ fra Nemnd for gudstjenesteliv. Da Kirkerådet i 2013 oppnevnte ny Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) ble det også gjort en endring i statuttene. Det var blitt klart at Kirkerådet og Bispemøtet måtte sikres god informasjon om liturgisaker allerede i startfasen. Det er viktig med en konsensus om hvilke liturgisaker som skal prioriteres. Følgende bestemmelse kom da inn i statuttene: «NFG igangsetter en ny liturgisak på bakgrunn av vedtak i Kirkerådet og med Bispemøtets tilslutning» (§1.3). Det er ønskelig at denne bestemmelsen tas inn i Regler for saksbehandling i liturgisaker.

Følgende nytt ledd foreslås i § 2: Liturgisaker som ønskes utredet, igangsettes etter vedtak i Kirkerådet og med Bispemøtets tilslutning.

3 Involvering av Bispemøtet

I henhold til gjeldende regler er det NFG, Kirkerådets fagnemnd for liturgisaker, som utreder liturgisaker og utarbeider forslag til liturgiske ordninger. NFG er oppnevnt av Kirkerådet og besitter høy faglig kompetanse. Bispemøtet har oppnevnt en biskop til å sitte i nemnda. NFG rapporterer til Kirkerådet som sender liturgisaker på høring. Dagens regelverk har en bestemmelse om at liturgisaker oversendes Bispemøtet til læremessig uttalelse etter endt høring og behandling i Kirkerådet. Det betyr at Bispemøtet kommer inn i prosessen i en sen fase. Det er ønskelig både med involvering på et tidligere stadium, men også at BM får et bredere mandat enn bare å uttale seg om det rent læremessige.

Det foreslås derfor at NFGs utkast til liturgisk ordning sendes Bispemøtet før det går til behandling i Kirkerådet og den derpå følgende høring. Dette vil være med å kvalitetssikre forslaget fra NFG. Bispemøtet besitter høy faglig kompetanse på feltet, en kompetanse som også innbefatter nærkontakt med praksisfeltet. Ved gjennomgang av liturgisaker er det behov for pastoralt skjønn og kjennskap til hvordan en liturgi blir tatt imot, forstått og brukt.

Bestemmelsen om at Bispemøtet skal gi en læremessig uttalelse om liturgisaken er for snever. Intensjonen med å sende en liturgisak til Bispemøtet må innbefatte noe mer enn å avgjøre om saken er i samsvar med luthersk teologi. Det som har med læren å gjøre lar seg ikke skille fra den mer praktiske siden ved en liturgi. Bispemøtets uttalelse bør derfor ikke begrenses til kun det læremessige. Det er ønskelig med en uttalelse fra Bispemøtet som knyttes til liturgiforslaget i sin helhet. Det forventes at BM gir en utfyllende teologisk og praktisk vurdering av liturgisakene før de går til behandling i Kirkerådet og videre på høring. Dette vil være med å kvalitetssikre liturgiforslagene på et tidlig stadium i prosessen.

Det foreslås at første setning i § 4 får følgende ordlyd (endring i kursiv):
NFGs forslag til liturgi sendes Bispemøte til uttalelse før Kirkerådet sender saken på høring til biskopene og de teologiske fakultetene.

Videre foreslås det at *læremessig* tas ut i § 5 første og siste ledd, det medfører at Bispemøtet bes om å uttale seg.

Kirkemøtets behandling av liturgisaker

Kirkemøtet behandler liturgisaker i samsvar med forretningsorden § 2-4. Her heter det at dersom en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet ikke får flertall i Kirkemøtet sendes saken tilbake til Bispemøtet.

For blant annet å ivareta denne bestemmelsen vedtok Kirkemøtet en egen prosedyre med behandling over to kirkemøter da gudstjenestereformen skulle vedtas. Forslag til hovedgudstjenesten fikk en foreløpig behandling på Kirkemøtet i 2010. På dette møtet skulle alle endringsforslag legges frem. På denne måten kunne Bispemøtet behandle endringsforslagene i ordinært møte, forslagene fikk både en kvalitetsmessig sikring og en læremessig behandling før endelig vedtak ble fattet i 2011.

Kirkemøtet behandlet i 2017 et par liturgier, deriblant Vigsel og forbønnsliturgi 2017. Denne liturgien ble vedtatt uten endringer. Samme Kirkemøte behandlet Revisjon av dåpsliturgi, her ble det foretatt enkelte justeringer både i rubrikker og i selve liturgien, uten at Bispemøtet fikk anledning til å behandle endringsforslagene i ordinært møte.

Kirkemøtet får i 2019 forslag til revisjon av hovedgudstjenesten. Det forslaget som da legges frem har vært igjennom en bred behandling i NFG, Bispemøte og Kirkeråd. Forslaget har vært på høring og bearbeidet før det sendes til Kirkemøtet som endelig instans. Dersom det under Kirkemøtet fremmes endringsforslag til liturgien må saken sendes tilbake slik at Bispemøtet får anledning til behandle endringsforslagene i ordinært møte, og saken oversendes på ny fra Kirkerådet til Kirkemøtet året etter. Slik gis forslagene en kvalitetsmessig og læremessig forsvarlig behandling.

På bakgrunn av Bispemøtets uttalelse forbereder Kirkerådet saken til behandling i Kirkemøtet, med mindre Kirkerådet har myndighet til å fatte vedtak i saken. Dersom Kirkerådet i saksforberedelsen til Kirkemøtet endrer sitt forslag vesentlig i forhold til det forslaget Bispemøtet har uttalt seg om, og det endrede forslaget avviker fra Bispemøtets tilråding, skal saken sendes Bispemøtet til ny uttalelse.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken har ingen økonomisk administrative konsekvenser.